

॥ २० ॥ इतिशान्ति ० मोक्ष ० नै ० भा ० पंचदशाधिकत्रिशततमोऽध्यायः ॥ ३१५ ॥ ॥ ५३ ॥ सांख्यज्ञानमिति ॥ १ ॥ एकैवचर्याशमाद्यनुष्ठानंययोस्तौ अनिधनौमृत्युनाशकौ ॥ २ ॥ पृथगिति उभावितिद्वितीयांतमनुकुर्यते ॥ ३ ॥ ४ ॥ उक्तमणकालेदेहिनरोदयंतीतिरुद्राःप्राणांद्रियाणिचतान्येवप्रधानभूतान्यालंबनानियेषुतान् तथाचसूत्रं प्रच्छेदंनविधारणाभ्यांवाप्राणस्यविषयवतीचाप्रवृत्तिरुत्पन्नानमनसःस्थितिनिर्बन्धिनी प्रच्छेदंनरेचकः विधारणंपूरकपूर्वकःकुंभकः तथानासिकायेधारयतोगंधसंविद् जिह्वाग्रेरससंविद् तालुनिरूपसंविद् जिह्वामूलेशब्दसंविद्

येत्वन्येतत्त्वकुशलास्तेषामेतन्निदर्शनं ॥ अतःपरंप्रवक्ष्यामियोगानामनुदर्शनं ॥ २० ॥ इतिश्रीमहाभारतेशांति ० मोक्ष ० याज्ञवल्क्यजनकसंवादेपंचदशाधिकत्रिशततमोऽध्यायः ॥ ३१५ ॥ ॥ ५३ ॥ याज्ञवल्क्यउवाच सांख्यज्ञानंमयाप्रोक्तंयोगज्ञानंनिबोधमे ॥ यथाश्रुतंयथादृष्टतत्त्वेननृपजन्यश्चामएकमेवतुनिश्चयात् ॥ ३ ॥ यदेवयोगाःपश्यंतितत्सांख्यैरपिदृश्यते ॥ एकंसांख्यंचयोगंचयःपश्यतिसतत्त्ववित् ॥ ४ ॥ रुद्रप्रधानानपरांविद्वियोगानरिंदम ॥ तेनैवचाथदेहेनविचरंतिदिशोदश ॥ ५ ॥ यावद्विप्रलयस्तातसूक्ष्मेणाष्टगुणेनह ॥ योगेनलोकांनविचरन्सुखंसंन्यस्यचानघ ॥ ६ ॥ वेदेषुचाष्टगुणिनंयोगमाहुर्मनीषिणः ॥ सूक्ष्ममष्टगुणंप्राहुर्नैतरंनृपसत्तम ॥ ७ ॥ द्विगुणंयागकृत्यंतुयोगानांप्रादुरुत्तमं ॥ सगुणंनिर्गुणंचैवयथाशास्त्रनिदर्शनं ॥ ८ ॥

तत्रवायुधारणायाःफलंविचरंतिदिशोदशेत्युक्तंखेचरत्वंप्राप्नुवंतीत्यर्थः ॥ ५ ॥ अष्टगुणेनपूर्यष्टकमयेनसूक्ष्मशरीरेणसंन्यस्यसंन्यासंचदेहस्यसुखंयथेच्छकुरु एतद्यदृष्टंफलंमोक्षतिषुयोगधर्मेषुश्रद्धोत्पादनार्थमुक्तंनतुयोगिनामवश्यादरणीयं ॥ ६ ॥ वेदेष्विति अष्टगुणिनंअणिमाद्यष्टगुणवंतं नित्ययोगेमत्वर्थीयः अष्टगुणंअष्टांगं प्राणायामःप्रत्याहारोध्यानंधारणातर्कःसमाधिःषडंगादितिमेत्रायणीयोपनिषदिषडैवांसगुणंसबीजं निर्गुणंनिर्बीजं ॥ ८ ॥ तर्कोयोगसिद्धिषूपस्थितामुदोषोन्नयनं ॥ ७ ॥ द्विगुणंद्विप्रकारं तदेवाह